ДІЙОВІ ОСОБИ:

Лихой — солдат.

Михайло Чупрун — селянин.

Тетяна — його жінка.

Финтик Каленик Кононович — писар з города,

приїхав на село.

Діється в хаті у Чупруна.

ЯВА І

Тетяна і Финтик сидять за столом в українській хаті. Перед ними пляшка з медом і склянка.

Тетяна. Ви-бо, паничу, не пустуйте, — сидіте смирно.

Финтик. Что ж я роблю, любезная Тетяно? Я, кажется, то есть из благопристойности не выхожу.

Тетяна. Уже ви із своєї благопристойності чи виходите, чи ні — до того мені мало діла; тільки знайте:

язиком, що хочеш, роби, а рукам волі не давай.

Финтик. Ах, батюшки мои! Сколько я об'яснял жарчайший пламень любви моей к тебе! Но ты все не догадуєшся, до чего мои ежедневные к тебе учащения относятся? Ей-ей, до того, чтобы насытиться твоим

лицезрением, насладиться гласом уст твоих и возлобызати розы губ твоих!

Тетяна. А я ж хіба бороню ходити до мене, хоть би і не годилось вам так учащати? Бороню на себе дивитись, розговорювати і баляси точити? А цілуватись — вибачайте: це вже не жарти... А знаєте, що я вам скажу? Лучче, якби ви заспівали.

Финтик. Що-то сегодня голосу у меня нет. Вчера был у Епистимии Евстафиевны да, выпивши чашку воды и две чашки с настойкою, вышел на двор и на открытом воздухе сквозный ветер захватил шею и грудь, а теперь и дерет в горле. (Кашляє).

Тетяна. Та нуте лиш перестаньте кородиться. Випийте кубочок меду, то горло і прочиститься.

Финтик (наливає й п'є). Якую ж пісню заспівати?

Тетяна. Яку зумієте. Чи у вас же їх трохи єсть! Будто ви в городі перед панночками не співаєте!.. Нуте лиш!

Финтик Хіба-разві эту? (Наспівує самий голос пісні, тоді одкашлюється й співає).

Тобою восхищенный

Признаюсь пред тобой,

Что, быв тобой плененный,

Не властвую собой.

Ты суд мой и расправа,

Ты милый протокол,

Сердечная управа,

Ты повытье и стол.

Дороже ты гербовой

Бумаги для меня;

Я в самый день почтовый

Вздыхаю от тебя.

Перо ты лебедино,

Хрустальный каламарь!

Пророцы словцо едино —

И я твой секретарь.

Тетяна. Чудна ця пісня! Та й які ви здаєтесь чудні, як співаєте! Мов несамовиті... Мені аж сумно стало.

Финтик. Ах, эта песня весьма бойкая! Она моего сочинения. Тут очень-весьма нежно об'ясняется любовь со всеми воспалениями до милой персоны.

Тетяна. Та нехай їй цур, тій персоні з воспаленієм! Заспівайте пісню без запалу, і щоб не махали руками, і не витріщали страшно очей.

Финтик. Ей, не знаю, какую еще пропеть в твою угодность. Знаєш ли, прекрасная Татьяне, — заспіваймо обоє! Я окселентувать буду, а ты дишканта пой.

Тетяна. Я не потраплю з вами співати, а може й пісні такої не знаю, яку ви знаєте.

Финтик. Славні пісні, например: "Склонитеся, веки", "С первых весны", "Все забавы", "То теряю", "Не прельщай меня, драгая!", "Почто, ах, не склонна"... Не знаешь ли из сих какой?

Тетяна. Ні, ні одної не знаю, а ви знаєте "Ой, не відтіль вітер віє"?

Финтик. Знаю трохи-немного.

Тетяна. Ну, заспіваймо цю, коли хочете. Ви беріте товще, а я тонше, та не спішіте. Глядіте ж, повагом співайте.

Финтик. Добре, хорошо...

(Співають).

Ой, не відтіль вітер віє, відкіль мені треба;

Виглядаю миленького з-під чужого неба.

Скажіть, зірки, скажіть, ясні, де він проживає?

Серце хоче вість подати, та куди — не знає.

Коли вірно мене любить, то йому приснюся:

Хоть і сонний, угадає, як за ним журюся.

Скажіть, зірки..

Нехай нашу любов згада, наше милування;

Нехай має в чужій землі добре пожинання.

Скажіть, зірки, скажіть, ясні, де він проживає?

Серце хоче вість подати, та куди — не знає.

Тетяна. Тепер, може, час вечеряти вже. Я справила вечерю за ті гроші, що ви вчора дали, та вам же далеко і додому йти.

Финтик. Рано еще. Мені очень-весьма не хочется з тобою розставатись.

Тетяна. Е, не хочеться! До мене швидко поприходять дівчата на вечорниці прясти, то нехороше буде, як вас тут застануть.

Финтик Я не усматриваю тут нічого нехорошого. Позволь, безподобная Тетяно, і мені остатись на вечорницях!

Тетяна. О, цього-то не можна! На мене богзна-чого наговорять. Ви й так щось дуже підсипаєтесь. Коли б і це даром минулось! Ви знаєте, що я замужня жінка.

Финтик. Так що ж! Хіба-разві замужней не можна любити?

Тетяна. Запевне, що не можна. То-то ви, учені та письменні, які ви лукаві! Буцім і не розберете, що гріх і що сором! Нехай уже ми, прості люди, коли і простудимось іноді, то нам і бог вибачить: а вам усе відомо, — за те вам буде сто погибелен! Та ви ж іще вміcто того, щобдругих

поправляти, сами замишляєте лукавства і ні одної години не пропустите, щоб підвести кого на проступок.

Финтик. Быть не может!.. Мы кого любим, того і поважаєм.

Тетяна. Неправда ваша! Ви сами, Каленик Кононович, кажете, що мене любите; а для чого мене любите? Знаю всі ваші замисли і який у вас нежить. Тільки то вам горе, що не на плоху наскочили. Я боюся бога і люблю свого чоловіка, як саму себе. Я шаную вашу паньматку, — або, як ви кажете, матушку, — то і вам через те спускаю, що ви в'яжетесь до мене. Коли у вас єсть що мерзенне на думці, то викиньте з голови, бо після буде сором. Я дивуюсь вам, що ви приїхали додому для матері, а ніколи дома не сидите.

Финтик. Мне скучно сидеть дома и заниматься с матушкою. Она такая простая, такая неловкая, во всем по-старосвітськи поступает; рано обедает, рано спать ложится, рано просыпается, а что всего для меня несноснее, что в нынешнее просвещенное время одевается по-старинному и носит очіпок, намітку, плахту и прочие мужичие наряды.

Тетяна. І ви бога не боїтесь так говорити о своїй рідній? Хіба родителів почитати треба за їх одежу! Хіба не треба її уважати уже за те, що вона стара і старосвітських держиться обрядів?.. От які тепер синки на світі!

Финтик. Да для чого ж ей упрямиться?.. По крайней мере, хоть бы оделась по-городскому ради сына такого, як я. Ты видишь, как я одет. Можно ли мне смотреть без стыда и не закрасневшись назвать матушкою просто одетую старуху? Ежели бы мои товарищи и друзья повидеди меня с нею вместе, я сгорел бы со стыда по причине их насмешек.

Тетяна. Гріх. вам смертельний таким сином бути! Яка б мати в.аша.не була, но все мати. Вона ж у нас жінка добра, розумна і поважна; а що

себе веде попросту, цього вам стидатися нічого. Ви думаєте, що паньматка ваша вже й гірша од вас затим, що ви письменний, нажили якийсь чинок, що одежа коло вас облипла і ви причепили, не знаю для чого, дворянську медаль? Та вона ж вас родила, вигодувала, до розуму довела: перше до дяка оддала вчитись читати, а після до волосного правленія писати. Без неї, може б, ви були пастухом, вівчарем або й свиней пасли...

Финтик. Пустое! Фрашки! Я — ветвь масличная от грубого корня. Іосиф во Египте сделался любимцем царя, и старый Іаков, отец его, должен был смиритися пред ним.

Тетяна. Отак наші знають! Ви себе рівняєте з Іосифом? Далеко куцому до зайця!.. Наш піп говорить, що Іосиф тим і щасливий був, що батька свого шанував і почитав по богові первого, а такий син, як ви, наведе на себе од бога немилость, а од людей проклятіє. Побачите, що вам буде за вашу гордість і неповагу до матері!

Финтик. Ничего, ибо я прав. Надобно сообразоваться времени и по оному поступки и чувства свои располагать.

Тетяна. Тільки не до родителів. Я не знаю, як вас терплять на службі? Мені здається — хто презирає рідних своїх, на такого ні в чім положитися не можна, нічого не можна на його повірити, і такий єсть осоружніший між людьми, як паршива вівця в отарі.

ЯВА II

Ті ж і солдат

.

Солдат (напідпитку, входить до хати й кричить). Здравствуй, хозяин. Я — твой постоялец. Давай угол, да на ужин курицу, да нет ли и лавреников?

Тетяна. Хазяїна нема дома.

Солдат. Все равно. А это кто с тобой?

Тетяна (несміливо). Це?.. Це... губерець!.. (Набік). Що йойу казати?.. Цей мій родич.

Солдат. Все равно... (Набік). Врет баба... Ну, когда он твой родня, што ж он так оробел?

Финтик. Хто, я?.. Нет, то есть... (Боязко). Я... я губернский родич, то есть, сей хозяйки. Да тебе... вам, то есть, какая до того нужда?

Солдат. Мне какая нужда? Да знаешь ли, кто я? (Удає сердитого. Співає).

Меня зовут — Лихой,

Солдат я не плохой

И храбрости палата.

Хоть с места — докажу,

В капусту искрошу

Тебя, чернильна хвата.

Ну, стой, не шевелись!

На вытяжку! Бодрись!

Гляди повеселее!

А то-те карачун,

Бумажный ты шалун, —

Вмиг будешь почестнее.

(До Тетяни. Бере її за плече й підводить до Финтика).

И ты марш под ранжир!

У вас один мундир,

Вы храброго десятка.

Вас буду я пытать:

Должны вы мне сказать

Всю сущу правду-матку.

(До Финтика). Ну, кто ты? Отвечай!

Финтик (боязко співає).

Почтеннейший служивый,

Даю ответ правдивый:

Я есмь полиции писец.

Солдат. Зачем же здесь ты, сорванец?

Финтик (боязко).

Ей-богу, невзначай

Зашел я до суседы

Для дружеской беседы.

Солдат (до Тетяни). А ты что запоешь?

Тетяна. Ось послухай! (Співає).

Ой служивий, ой служивий, не тобі питати,

І я жінка не такая, щоб все розказати.

Гей, сама я не знаю, чом тобі спускаю!

Одчепись, не в'яжись, лукавий москалю!

Я — хазяйка, ти — пройдисвіт; що ж ти розхрабрився?

Оглядайся, щоб у чорта сам не опинився!

Гей, сама я не знаю..

Ти підкрався, як той злодій, до чужої хати;

Ти один тут, не до шмиги з нами бушувати.

Гей, сама я не знаю, чом тобі спускаю!

Одчепись, не в'яжись, лукавий москалю.

Солдат (заспокоївся, весело посміхається). Ладно, ладно, хозяюшка, ты права. Под чужой монастырь со своим уставом не суйся.

Тетяна. То-то не суйся! Ми не знаємо, що ти за чоловік. Бачимо на тобі солдатський мундир — через його тебе й шануємо. Адже вас не на те роблять воєнними, щоб ви в своїм царстві нівечили людей, а на те, щоб...

Солдат. Чтоб вас, мужиков, защищать от неприятелей... А вы должны нас уважать и ничего для нас не жалеть.

Тетяна. Нас, мужиків? А ти великий пан? Адже і ти мужиком був, поки тобі лоба не виголили та мундира не натягли на плечі. Якби я не жінкою була, може б була луччим солдатом, як ти. (Сміється).

Солдат (весело). Славно! Эдакая воструха!.. Ты, панич, зачем не идешь в военную службу? Не стыдно ли в твои лета, при твоем здоровье, а может быть и уме, пачкаться день и ночь в чернилах, грызть перья и жевать бумагу? Ну, скажи, что ты выслужишь в писарях? Да, говорят, что хоть век служи, а вашему брату до штаба не дослужиться.

Финтик. А почему же? Правда, без экзамена в науках не произведут в асессоры, то есть в ранг премьер-майора; но сей чин можно получить за отличие.

Солдат. За отличие?.. Да чем же и где писарь может отличиться?.. Да будь ты и секлетарь — все те запятая! У нас, брат, тоже есть в полку канцелярия и писаря — не вашим чета, а отличия нигде не показали.

Финтик. Ты рассуждаешь как солдат и отличие поставляешь в том, когда руку, ногу или голову потеряешь; а беспорочное прохождение службы, ревностное и усердное прилежание к исполнению своей должности — разве не есть отличие?

Солдат. Нет, это обязанность и долг служащих, а не отличие... Но военная служба, как ни говори, есть служба славная. Ну, когда ваша статская служба знаменита, зачем вас называют подьячими?

Финтик. Сие взято из древних предании; но у нас, по гражданской службе, есть много почетных людей, "имеющих статские чины и звания.

Солдат. И ведомо, как не быть? Но больше, я думаю, из таких, что служили первее в военной службе, а после отставки служат уже в статской. Таковы почтенны, да и поделом, ибо они посвятили всю жизнь свою на прямую царскую службу, а не для того, чтобы выслужить чинок так, как ты.

Тетяна. А що, договорився? То-то: не треба об собі багато в голову забирати і думати, що ось ми-то!

Финтик. Что ж! В 1812 году, во время нашествия на Россию Бонапарте, я хотел было пойти в ополчение, но батюшка и матушка — куда! — такой подняли галас и трохи не посліпли од сльоз.

Солдат. Эдаки чадолюбивые!.. Полно об этом! Скажи-ка, панич, зачем ты здесь и свой пост оставил?

Финтик. Я приехал в сие село домой для свидания с матушкою и имею отпуск на два месяца, а здешнюю хозяйку посещаю для ради скуки.

Солдат. Смотри-ка, чтоб от скуки не завелись крючкотворные шашни. Вить ваше братье — крапивное семя. У вас совесть купоросом подправлена. Недолго до беды!

Тетяна. Не турбуйся, мосьпане служивий! Знаю я, куди ви гнете. Вибийте хвіст об тин, — нужди мало, що чоловіка нема дома третій місяць!

Солдат. Я, право, дурнова ничего не думаю... Однак, хозяйка, нет ли у тебя чево поужинать или хоть так перехватить? (Позіхає, ніби спати хоче).

Тетяна. Далебі нема. Я одна собі живу, то до страв мені байдуже: для одної душі небагато треба.

Солдат. Ну, хоть горелки чарку! (Знов позіхає).

Тетяна. Горілки? цур їй! Я не знаю, коли і в хаті була.

Солдат. Ну (позіхає), так где ж мне спать ложиться? Я устал, а притом и с похмелья, — смерть спать хочется.

Тетяна. Оттам у запічку, коли хочеш, бо тут ніде більше.

Солдат. Ладно! (Позіхаючи, здіймає з себе підсумок та тесак і вішає на стіні, під якою поставив був рушницю). Прощайте, добрые люди! Бог с вами! (Набік). Я вас подстерегу! (Заходить за лаштунки біля печі).

ЯВА III

Ті ж, без солдата.

Финтик. Нехай голодний околіє, негодний азартник!

Тетяна. А мені жаль його. Но за те, щоб не бушував, нехай спить не ївши. У нас ласкою всього достанеш, а криком та лаянням нічого не візьмеш.

Финтик. Та це ж найпершая замашка у москаля, щоб на квартирі хазяйку налякати, хазяїна вилаяти і гармидеру такого наробити, що не знаєш, де дітись... Коли ж ми і як вечеряти будем?

Тетяна. Пождіте, поки москаль добре засне. В мене єсть пряжена ковбаса, печена курка і пляшечка запіканої. Страва стоїть у коморці, під боднею, а запіканка — там (показує) у закапелочку... О! слухайте: уже харчить...

Финтик. Однако ж ты с ним после одна останется.

Тетяна. А вам що до того? До мене поприходять дівчата, а ви до того часу посидите у мене. Я скажу, що вас нарошне впросила остатись, щоб не самій бути з москалем.

Финтик. А як ми начнем вечеряти, а москаль прокинеться?

Тетяна. То ми і ного попросимо. Сердитим треба угождати, а злого ласкою більше улагодиш, як сваром.

Финтик. Правда... Тс!... Щось застукотіло!

Тетяна. То, може, вітер. (Прислухається. За лаштунками чутно гомін і голос, що обзивається до волів. Тетяна прислухається коло вікна. Финтик, видимо, злякався).

Тетяна (перелякано). Пропала я! Чоловік мій приїхав з дороги!

Финтик (розпачливо). Що ж мені, то єсть, робити?

Де дітись?

Тетяна. Швидше лізьте під припічок! Я заставлю вас заслоною, а як усі поснуть, тоді випущу надвір.

Финтик ховається під піч. Тетяна заставляє заслоною і виходить

назустріч чоловікові.

ЯВА IV

Михайло та Тетяна.

Михайло (входить у світлицю). Здорова була, жінко, моя голубко. (Обіймаються). Як же поживаєш? Чи жива, чи здорова?

Тетяна. Слава богу, чоловіче! Як з тобою поводиться? (Обіймає чоловіка). Чого ти так довго барився? Я ждала-ждала та й годі сказала.

Михайло. В дорозі, знаєш, усього, буває; та, хвалить бога, все добре (побачив амуніцію). А це що таке, жінко?

Тетяна. Що таке? Москаль-постоялець. Не дуже лишень гомони, щоб не розбудив! Недавно спати вклався.

Михайло. Може, сердитий дуже, крикливий?.. Давно ж він став у нас на квартиру?

Тетяна. Сьогодні ввечері прийшов. Та тут був таку бучу збив, що я не знала, що й робить! Давай йому горілки, курей та вареників!

Михайло. Нагодувала ж ти його?

Тетяна. Чим же я його нагодую? У мене нема нічого. Я одна, то для себе рідко коли варю.

Михайло. Тим же він і сердитий. Добре, що ще й не потасував тебе. Це диво, що москаль голодний заснув, не побивши хазяйки. Та й мені їсти хочеться. Чи нема чого?

Тетяна. Що ж мені на світі робити? Хіба паляниці або що?

ЯВА V

Ті ж ісолдат.

Солдат. Что у вас тут за шум? Мне и спать помешали!

Михайло. Вибачайте, судир, будьте ласкаві. Я вернувся з дороги та з жінкою і розбалакався.

Солдат. Так ты хозяин? Ну, брат, здорово! Небось давно в дому не бывал?

Михайло. Дев'ятий тиждень, як з дому виїхав у Крим за сіллю.

Солдат. Это нехорошо — такую молодую и пригожую жоночку оставлять одну и на долгое время.

Михайло. Нічим же й перемінити. Як все з жінкою дома сидіть, то й їсти нічого буде!

Тетяна. Нам це не першина. Я вже привикла оставатись дома сама без чоловіка.

Солдат. И тебе не скучно одной?

Тетяна. Як то не скучно? Та помогти нічим.

Солдат. Эй, смотри! Мне что-то не верится, чтоб женщина не нашла для себя забавы в скуке!..

Тетяна. Про всіх не можна сказати. Буває так, що найневинніша, по своїй простоті, терпить поговір од людей; а яка і недобре робить, та вміє свої проступки хорошенько прикрити, така остається в мислях людей невинною.

Солдат (набік). Бой-молодица! Где здравый рассудок, там ожидать можно и прямой добродетели.

Михайло. Жінко! Та чи нема чого попоїсти?.. Далебі, аж шкура болить, так їсти хочеться.

Солдат. Чево, хозяин? И я не поевши спать лег. Да для меня это ничего, а для тебя, брат, накладно с дороги, после трудов.

Тетяна. Що ж я вам їсти дам? Коли б хоть не так нерано було...

Михайло. Дай же хоть хліба!

Тетяна виходить по хліб.

ЯВА VI

Солдат і Михайло.

Солдат. Жаль мне жены твоей. Ты, уезжая из дому, оставляешь ее без домашнево запасу. Ты, видно, скуп?

Михайло. Я скупий?! Нехай мене бог боронить... Та ще для такої жінки, як моя,Тетяна!.. У неї всього доволі, хіба птичого молока нема. Це так трапилось.

ЯВА VII

Ті ж і Тетяна,входить з білою паляницею та ножем і кладе все на стіл.

Солдат. Славный хлеб!.. Кабы да по чарке водки!..

Михайло. Жінко! Чи нема хоть по маленькій?

Тетяна (з досадою). Чудний і ти! Де б то в мене горілка взялася?!

Солдат (весело). —Хозяин, ты полюбился мне. Хочешь ли, я тебя и себя водкой поподчиваю?

Михайло. Як би то це так?

Солдат (бере обох за руки). Я признаюсь вам (з таємничим виразом), я — колдун.

Тетяна. Що це таке — колдун?

Солдат. Ворожея, чародей, то есть такой человек — что захочу, то сделаю, и чего захочу, тут и вырастет.

Михайло і Тетяна вивирають у нього руки й одступають я острахом.

Солдат (сміється). Чево ж вы испугались? Я вам зла не сделаю: оно мне запрещено, а только могу добро сделать.

Тетяна. Та як же? Не своїм духом?

Михайло. Може, накладаєш з тим, що живе в болоті?

Солдат (сміється). Что вам до тово? Вы ничево не увидите и не услышите, что б могло вас перепугать или повредить.

Михайло. А що, жінко? Я не боюсь нічого. (Підморгує, що не вірить солдатові).

Тетяна. Та й про мене. Вже коли його (показує на солдата) не боюсь, то друге мені байдуже.

Солдат. Харашо. (Прибирає поважного вигляду). Сказывай, хозяин, как тебя зовут?

Михайло (неспокійно). Мене?.. Мене зовуть Михайло Чупрун.

Солдат (до жінки). А тебя? Тетяна. Адже ти чув? Тетяна Чупрунка.

Солдат (виймає шомпол, махає над головою й робить усякі знаки в повітрі). Тепер слушайте! (Співає).

Ну, знай. Чупрун,

Что я — колдун,

Ворочаю чертями

И самим сатаною

Командую, дружок!

Он служит предо мною,

Как маленький щенок.

Что прикажу, все здесь родится:

И пить, и есть, и веселиться

Мы примемся сейчас:

Зажмурьте правый глаз,

Скажите громко: шнапс!

Михайло і Тетяна (разом). Шнапс!

Солдат. Только и нада. Поди ж ты, хозяйка, в тот угол, там найдешь бутылку с славной запеканкой. Бери ее смело, принеси и поставь на стол, а после подай чарочку. Тут-то мы себя и покажем.

Тетяна. Я боюсь і з місця поступиться!

Михайло. Чого ж бояться, божевільна? Адже ми тут в хаті.

Солдат. Поди, хозяюшка, не бось, поди!

Тетяна (йде боязко до показаного місця, знаходить свою горілку і скрикує, буцім злякавшись). Ох!

Михайло. Чого ти? Піп там таке?

Тетяна. Ох чоловіче! .Далебі, пляшечка з горілкою!.. Це справді, чи не той, що — не при хаті згадуючи?..

Солдат. Полно блажить, хозяйка! Подавай-ка скорей сюда! Вот мы ее без страха отведаем.

Тетяна приносить горілку, ставить на стіл і подає чарку.

Солдат (наливає горілку). Здравствуй, хозяин с хозяйкой! (Випивши, наливає й подає хазяїнові).

Михайло. Жінко! Мені щось моторошно. Чи пити, чи не пити?

Тетяна. Про мене, як хочеш. Адже служивий випив і не здригнувся.

Михайло (бере чарку). А смачна дуже?

Солдат. Знатная запеканочка! Дай бог здоровья тому, кто ее смастерил.

Михайло хоче пити. Жінка здержує його.

Тетяна. Перехрести перше.

Михайло (до солдата). А можна'перехрестити?

Солдат. Не только можно, да и должно.

Михайло (хрестить і випиває разом, потім виявляє здивування та. задоволення). А!..

Солдат. Какова?

Михайло. Та я зроду не пив такої міцної. А налий іще!

Солдат. Погоди, хозяйку прежде попотчую. (Наливає).

Тетяна. Я горілки не п'ю, а чарівної й подавно.

Михайло. Та хоть покуштуй, щоб знала, який смак!

Тетяна. Далебі, боюсь. Може, це така, — як вип'єш, то...

Солдат. Пей, не бось! Право, добрая водка!

Тетяна пригубила, — морщиться, здригається й ставить на стіл.

Солдат. Ин поднеси нам, хозяюшка.

Тетяна (з досадою). От, не видали! Буду їх частувати!.. Вип'єте, коли схочете, й самі.

Солдат. Экая спесивная! (Набік). Будешь посговорчивее. (Випиває й потім підносить хазяїнові).

Михайло (вже напідпитку). Служивий! Чи твоя рушниця стріля?

Солдат. Простачина! Зачем же солдату и ружье, ежели оно будет неисправно? Да тебе на что это?

Михайло. Бо і я умію мітко стріляти!

Солдат. Где тебе стрелять! (Наливає й дає хазяїнові). Ну-ка, выстрели из этова ружья.

Михайло. Та то таки із сього, а то із твого хочеться стрельнути. (Випиває).

Солдат. Изволь. (Наливає й п'є). Давай я заряжу. (Виймає патрон із сумки й заряджає рушницю).

Михайло. Жінко, знайди угля або крейди.

Тетяна. От чорт надав забаву! Вікна повибиваєте і стіни подірявите або двері.

Солдат. Не бось, все цело будет. Подай-ка уголь.

Тетяна виймає вуглину і подає чоловікові.

Михайло. Де ж би намалювати ціль?

Солдат. Я знаю. (Кладе рушницю на столі, бере у Михайла вуглину, іде до печі й на заслоні позначає крапку і круг).

Тетяна (підходить до столу). Ох, мені горе! Пропаде Финтик даром, і я без умислу буду виною його смерті.. Що тут робити? (Трохи замислилась. У той час Михайло біля солдата дивиться на ціль..Тетяна намазує мерщій огниво лоєм із свічки й кладе рушницю на те саме місце).

Михайло. Добре так буде. (Підступає до столу й бере рушницю).

Солдат. Ладно! Становись здесь. Смотри же, целься харашо.

Михайло. Та ну вже, не вчи, будь ласкав (націляється, потім опускає руку). Покійний панотець маленьким іще вчив мене стріляти, і я, бувало, на льоту курей стріляю.

Солдат. Искусный же ты стрелок! Посмотрим теперь твою удаль.

Тетяна (до солдата). Ви богзна-що надумали: вночі в хаті стріляти! Коли за трьома разами не вистрелить, то більш і не треба.

Михайло. За трьома разами? Та я за одним разом так торохну, що й горшки з полиці полетять.

Солдат. Слушай, хозяин — я скажу: раз, два, три!.. По слову "три" тотчас пали!

Михайло. Чую. (Прицілюється).

Солдат. Раз.. два... три!..

Михайло (спускає курок — огню нема). Що це за причина?

Тетяна сміється. Солдат регочеться.

Солдат. Прикладывайся. Пусть жена твоя говорит: раз, два, три!

Михайло. Добре, — кажи, жінко: раз, два, три! (Націлюється).

Тетяна. Раз... два... три!

Михайло спускає курок, — знов нема огню. Регіт.

Михайло (гнівно). Та ну-бо, москалю, к чорту! Це твоя штука. Нащо ти замовив ружжо?

Солдат. Вот те на! Да мне какая нужда заговаривать ружье? Подай-ка, подсыплю пороху на полку: авось выстрелит!

Тетяна (до чоловіка). Та не стріляй! Нехай воно тямиться! Бач, москаль непевний. Розірве рушницю, то поранить із нас кого або і вб'є.

Михайло. Не хочу, не хочу! Не буду стріляти. Мосьпан глузує з нас (сідає)... А їсти притьмом хочеться.

Солдат. Ех, кабы теперь подала хозяйка лавреничков, этих, знаешь, треугольничков...

Михайло (сміється). Лавреничків! Який то у вас, москалів, язик лубяний! Скільки між нами вештаєтесь, а й досі не вимовиш: ва-ре-ни-ків.

Солдат. Ну, варенико́в... Да что ты. Чупрун, об москалях так плохо думаешь? Да я, как захочу, то по-хохлацки говорить буду не, хуже тебя.

Михайло (спокійно) Диво. Може і заспіваєш по-нашому?

Солдат. А почему ж и нет? Слушай в оба.

Михайло. Слухаю, слухаю. Прислухайся і ти, Тетяно!

Солдат (співає).

Ой, был, да нима, да поехал на мельницу.

Бедна моя головушка, одна дома осталась. (2)

Девчина моя, ти ж моя мати!

Довго ж мені, моє серце, без тебе скучати? (2)

Дівчино моя, Переяслівко.

Дай мені вечеряти, моя ластівко! (2)

Михайло з Тетяною довго регочуться. Солдат, на них дивлячись, теж сміється.

Солдат. Что ж вы смеетесь? Разве худо спел?

Михайло і Тетяна (разом). Гарно, гарно, нічого сказати.

Михайло. Утяв до гапликів! (Сміється).

Тетяна. Аж пальці знати! (Сміється).

Михайло. Де ти так вивчився? Це диковина! Не можна й розпізнати, — таки немистенно по-нашому! (Сміється).

Солдат. Да спой-ка ты, хохлач, хотя одну русскую песню. Ну, спой!.. Э, брат, стал!

Михайло. Вашу? А яку? Може, соколика або кукушечку?.. Може, лапушку або кумушку? Може, рукавичку або підпоясочку? Убирайся з своїми піснями!.. Правду сказати, єсть що й переймати!.. Жінко, заспівай же ти по-своєму ту пісню, що москаль співав. (До солдата). Сядьта послухай, як вона співає.

Тетяна. Добре, чоловіче, заспіваю. (Співає).

Ой, був та нема, та поїхав до млина.

Бідна моя голівонька, що я дома не була. (2)

Дівчино моя, ти ж моя мати!

Довго ж мені, моє серце, без тебе скучати? (2)

Дівчино моя, Переяслівко.

Дай мені вечеряти, моя ластівко! (2)

Я ж не топила, я ж не варила.

По воду пішла — відра побила. (2)

А додому прийшла — піч розвалила.

За те мене моя мати трохи не побила. (2)

Михайло. А що, яково?

Солдат. Ну, што и говорить! Вить вы — природные певцы. У нас пословица есть: хахлы никуда не годятся, да голос у них хорош.

Михайло. Нікуди не годяться? Ні, служивий, така ваша пословиця нікуди тепер не годиться. Я тобі коротенько скажу. Тепер уже не те, як давно було, іскра дотепу розжеврілась. Ось заглянь у столицю, в одну і в другу, та заглянь в сенат, та кинься по міністрах, та тоді й говори — чи годяться наші куди, чи ні!..

Солдат. Спору нет, что нынче и ваших много есть заслуженных, способных и отличных людей даже в армии, да пословица-то идет, вишь ты.

Михайло. Пословиця? Коли на те пішло, так і у нас єсть їх не трохи.

Тетяна. Годі вам споритися. Тепер чи москаль, чи наш — все одно: всі одного батька, царя білого, діти. Тільки в тім і разниця, що одні дуже шпаркі, а другі смирні... Чоловіче, вже не рано, — може, час спати лягати?

Михайло. Та щось і сон не бере, коли їсти хочеться.

Солдат. Да, с тощим брюхом плохой сон будет...

Михайло. Хоть би ти, Тетяно, заспівала. Може б, на животі полегшало.

Солдат. В самом деле, спой, Танюша, что ни есть.

Тетяна. Хіба московську, що мене одна дончиха вивчила.

Солдат. Нутка, ну, спой русскую; верно, так же споешь, как я вашу.

Михайло. Почуєш та й скажеш тоді, чи прийде тобі по нутру.

Солдат. А как эта песня начинается?

Тетяна. Больно сердцу...

Солдат. О! Эту и я знаю — начинай, хозяйка, и я стану подпевать.

Больно сердцу мила друга не иметь,

Скучно, грустно одиночкою сидеть.

Кто со мною час приятный разделит?

Кто слезою меня в горе подарит?

И цветочек лишь от дождика цветет,

Так и сердце лишь занятием живет.

Где для сердца мила друга мне найтить?

Чувства перед кем души своей открыть?

Ах! Люблю я — но сказать того боюсь,

Без уверенности я любви страшусь.

И без слов любовь мне можно доказать,

Сердце знает, как и друга испытать;

Буду молча нежно друга я любить,

Буду молча радость, скуку с ним делить.

Михайло. А що? Гарна пісня?

Солдат. Правда твоя; да и жена твоя славно поет.

Тетяна. Не дуже і славно, а так, як ти співав мильницю.

Михайло. А їсти все-таки хочеться.

Солдат. Хочеш, хозяйка, я тебя выручу и накормлю твоего мужа, тебя и себя?

Михайло. Ану, ну! Яким би то способом?

Солдат. Каким способом? Вить я чародей! Захочу — прикажу, вот и кушанье будет на столе.

Тетяна. Цур йому! Може, страшно буде або і страва богзна відкіль візьметься. (До чоловіка). От уже і ти — намігся їсти, мов мала дитина! (Обом). Лягали 6 спати, а я раненько встану та снідати наварю вам.

Михайло. Де те у бога снідання!.. А тут їсти хочеться, аж живіт корчить.

Солдат. Дай волю, хозяйка — вмиг будет кушанье! (Виймає шомпол, махає на всі боки, потім становить Михайла й Тетяну поряд). Стойте смирно, не шевелитесь, зажмурьте оба глаза и выговорите громко слова, какие скажу: "Бердень, Бердень, Ладога моя!"

Господарі проказують за ним і розплющують очі.

Солдат. Теперь объявляю вам, что жареная курица и колбаса в каморке у вас спрятаны. Поди, хозяин, сыщи и принеси сюда.

Михайло. В якім же місці спрятана? Тепер поночі — як її найдеш?

Солдат. Все вместе лежит под... Как бишь оно?.. Сказывай, хозяйка, что у вас там есть?

Тетяна. Мало чого там есть у нас!.. Ну — куфа?

Солдат. Нет.

Тетяна. Діжка, корито, ночви, горшки, макітра, поставець, гладушки, козубенька, кошик, діжа, підситок, решето?

Солдат. Нет, нет!

Тетяна. Більше ж нема нічого.

Михайло. А бодня?

Солдат. Да, да! В бодне или под бодней. Ступай скорей, хозяин, забирай кушанье и приноси сюда.

Михайло (чухає голову й виявляє неохоту). А чи не буде ж воно страшно?

Солдат. Отчево страшно? Ступай смело, не бось?

Михайло. Жінко, засвіти недогарок. (Тетяна світить недогарок і дає чоловікові, той одходить). Гляди ж, господа служивий! Як перелякаюсь, то не прогнівайся!

Солдат. Ступай, ступай! Да не съешь один колбасу!

Михайло з смішними гримасами виходить.

ЯВА VIII

Солдат і Тетяна.

Солдат (плеще Тетяну по плечу). Ну, хозяйка, каков я чародей?

Тетяна. Великий!.. Но більше хитрий, настоящий москаль.

Солдат. Да и ты лукава. Зачем ты мне ужинать не дала?

Тетяна. А нащо ти таку бучу зняв? Якби ти ласкою обійшовся зо мною, то я й нагодувала б тебе.

Солдат. Полно притворяться. Тебе досадно стало, что я помешал тебе...

Тетяна. Ти кривдиш мене, служивий. Правда, ти — сторонній чоловік, то, заставши мене одну з паничем і ввечері, вільно тобі помислити всяково; а якби знав мене лучче, то б лучче обо мні й думав. Не хватайся ніколи осуждати.

Солдат. Нет, моя милая, я ничего дурного о тебе не заключаю. Я узнал тебя: ты женщина хоть и молодая, но умная и честных правил. Самая робость твоя и торопливость оказали твою невинность. Положись на меня: я избавлю тебя от хлопот. В свете часто случается; что и добродетель кажется подозрительною.

Тетяна. Зо мною так тепер і трапилось, і бог тобі порука, що в мене й на умі не було...

Солдат. Верю, верю, милая. Я и бедного арестанта скоро выпущу.

Тетяна. Мені до його нужди мало. Його треба б таки провчити, щоб не ліз осою і не піддурював чужих жінок. Він мені дуже надоїв.

Солдат. Изволь, проучу ево путем и отважу подлипать к чужим жонам.

Тетяна. Ти, може, його скалічиш? Не надсади йому бебехів!

Солдат. Не бось, я пользу сделаю ему, а не вред... Вот и муж твой идет.

ЯВА IX

Ті ж і Михайло.

Михайло (голосно за лаштунками). Одчини, жінко!.. одчини!

Тетяна (одчиняє). Що ти так галиш, неначе хто женеться за тобою?

Михайло (з досадою). Женеться! Так що ж, що не женеться? Так волос дибом становиться, і здається, неначе за шиворот хтось ловить. Та й недогарок погас.

Солдат (весело). Ну, хозяин, все ли так было, как сказано?

Михайло (ставить, що приніс, на стіл). Адже бач, що все так було! Курка печена, ковбаса пряжена під боднею найшлися, та ще либонь і в наших мисках... (Підозріливе). Жінко!

Тетяна. От тобі й раз! Всі люди на однім базарі купують миски і в одних гончарів, то і миски однакові!

Солдат. Ты вздор замолол, хозяин. Я лучше знаю все это. Выпьем-ка по одной перед ужином. (Наливає й п'є). Здравствуй, хозяин.

Михайло (наливає і п'є). Здорові були, господа служба! (їдять з солдатом ковбасу).

Михайло. Жінко, голубко, люба Тетясю! Чи нема чим запити смачної сеї ковбаси?

Тетяна. Чим же ти зап'єш? Хіба водою?

Михайло (наказуючи). Ні, не водою, а оставалась пляшка спотикачу. Піди ж, принеси, коли не вичастувала з ким.

Тетяна. Та єсть же. Кого б то я мала без тебе частувати! (Виходить).

ЯВА X

Т і ж без Тетяни.

Солдат. У тебя жена добрая, хозяин.

Михайло. Чи ти жартом так говориш, чи навсправжки?

Солдат. Без шуток. Молода, пригожа и, кажется, тебя любит.

Михайло. Хіба що молода і хороша — міша мене любити? Вона у мене добра й вірна жінка, тільки дуже жвава, жартлива і глузлива. Вже коли попадеться їй хоть трохи тюхтюх-сердега, то такого і підніме —на зубки і рада довести до того, хоть би цьому йолопові й ворсу нам'яли. Достається од неї деколи, як поприїжджають, отим цвентюхам, канцелюжкам!.. Та й смішні-бо вони собі, такі необачні, такі легкодухі: всьому вірять, усьому дивуються, всього бояться.

Солдат. Однако к чужим жонам подлипать не боятся, словно как будто военные. Мне случалось их видеть храбрость при таких замашках.

Михайло. Вже я за свою скажу, що не боюсь нічого.

Солдат. Бывает и на старуху проруха. Не потачь, хозяин: у каждова есть свои блохи.

Михайло. Борони боже — якби я свою підстеріг в чім, тут би їй і доклав воза.

ЯВА XI

Ті ж іТетяна (ставить наливку на стіл).

Михайло Ану, судир! Ось і я вас почастую гарним спотикачем (наливає й підносить солдатові).

Солдат (п'є). Вот славная наливочка! Кто ее сделал?

Михайло. Жінка моя, Тетяна.

Тетяна. Я, я — іще й з вишень свого садка. А москаль дума, що я нічого не вмію.

Михайло (п'є). Вона, вона. Це у мене клад — не жінка!

Солдат. Ты счастлив, хозяин: жена у тебя хороша и наливка недурна (наливає). За здоровье чернобровой Татьяны. (П'є).

Михайло. Здорова, моя рибко, перепілко! (П'є).

Тетяна (наливає). Спасибі! За здоров'я москаля-чарівника!.. (Пригубила й оддала чоловікові).

Михайло. Здорові були, мосьпане-чарівник!

Солдат (наливши). Благодарствуйте, завидная парочка! (П'є).

Михайло. Що вже моя Тетяна, то (п'є) чорнобрива, кохана. (Співає).

З того часу, як женився,

Я ніколи не журився,

Ой, чук, Тетяна,

Чорнобрива, кохана!

За Тетяну сто кіп дав,

Бо Тетяну сподобав.

Ой, чук...

За Марусю п'ятака,

Бо Маруся не така.

Ой, чук...

Я веселий і здоров

Від Тетяниних бров...

Ой, чук...

Як Тетина засміється,

В душі радість оддається.

Ой, чук, Тетяна,

Чорнобрива, кохана!

Солдат. Ай, хозяин! Да ты, брат, хват!

Тетяна. А ти думав, що у мене чоловік абиякий?..Не бійсь, себе не видасть. (Співає).

Будь у мене мужичок з кулачок,

А я таки мужикова жінка...

Я за його захилюсь, захилюсь,

Та нікого не боюсь, не боюсь. (2)

Ой, до мене губерець підсипавсь

І любові добивавсь, добивавсь.

Я губерця любити не стала, —

Його трясця напала, напала. (2)

"Молодице, чия ти, чия ти?

Пусти мене до хати, до хати".

"Піди к чорту, убирайсь, убирайсь,

Коло воріт не шатайсь, не шатайсь!" (2)

Михайло. Воно так, вашеці проше: сучка санчата замчала; у нас ремінця за личко не виміняєш.

Тетяна. От тепер час уже спати лягати

Солдат. А я поразмялся так, что сон прошел. Хотите ли, хозяева, я вас потешу?

Михайло. Потіш... та чим же і як?

Тетяна. Та годі вам утішатись: час спати!

Солдат. Успеешь, хозяйка, выспаться. Хотите ли, я покажу вам старшова, с которым все делаю?

Михайло. Старшого? Це б того, — що греблі рве?

Тетяна. Цур йому! Це б того, що — не при хаті згадуючи? (Плюється).

Солдат. Ну, да что ж? Вить беды никакой не будет, ни страха. Он явится в человеческом виде, когда хотите.

Михайло. В чоловіческім? Якого ж чоловіка?

Солдат. Какого хотите? (Всі мовчать).

Тетяна. Знаєш, чоловіче, що? Нехай явиться таким, як я знаю і скажу москалеві... Побачимо, чи покаже!

Михайло. Добре, кажи, говори.

Солдат. Изволь, сказывай, в каком хочешь образе видеть.

Тетяна. Нехай твій старший покажеться паничем Финтиком, що в нашім селі проживає, та щоб і в такій одежі, яку він носить.

Солдат. Да платья-то, думаю, много есть у него. Так в каком прикажешь его представить?

Михайло. В такім, яке носив сьогодні.

Солдат. Изволь.

Михайло (жінці). Я не вірю москалеві: він хваста.

Солдат бере вуглину і виймає шомпол, розставляє чоловіка і жінку по обидва боки сцени, обводить їх кругами, зав'язує хустками очі. Стає сам посеред сцени і питає поважно, міняючи голос.

Солдат. Откуда хотите, чтоб сатана в виде панича вышел?

Михайло (боязко). Нехай жінка каже.

Тетяна. З-під припічка.

Михайло (набік). О, хитра з біса!

Солдат. Не робейте, не бойтесь ничего, не говорите ни слова, не отзывайтесь и с круга ни на шаг не сходите; а не то — быть бедам!

Михайло. А з зав'язаними очима побачиш його?

Солдат. К повязке не дотрагивайтесь. Я сам сниму ее, как придет время.

Михайло. Господа служивий! Чи не можна, щоб цієї потіхи не показувати? Мене циганський піт проймає.

Солдат. Теперь уже поздно: все черти встревожились в аде. Стойте, не шевелитесь и слушайте! (Поважно і помалу).

Тара, бара,

Гала, бала.

Во всех углах

Трах-тарарах!

Из печнова дна

Вылезай, сатана!

При цих словах Михайло смішно кривиться. Финтик вилізає з-під печі. Солдат йому помагає, затуляє піч, стає знов на своє місце й робить знак, щоб той мовчав; підходить до жінки, розв'язує їй очі, далі й чоловікові. Михайло, вгледівши Финтика, виявляє переляк і дивування. Тетяна хоче так само зробити, та удає невдало. .

Михайло (опам'ятавшись). А можна, мосьпане, з ним і побалакати?

Солдат. Нельзя: голос его сильнеє грома, когда заговорит, из глаз засверкают молнии, а из ушей дым пойдет коромыслом. Ты не перенесешь такого ужаса.

Михайло. А жінка перенесе?

Солдат. Нет..

Тетяна. Неправда, перенесу! (Выходить з круга, до чоловіка). Чоловіче! Москаль жартував над тобою. Я тобі все тепер розкажу. Цей панич не чорт, а настоящий Финтик, но своїми умислами походить на чорта.

Михайло. Як же то так?.. Чи ви мене справді морочите, чи на глузд піднімаєте? Я нічого тут не розчовпу собі. А горілка? А вечеря під боднею?

Солдат сміється.

Тетяна. Все то не чари. Послухай. Три неділі вже тому, як панич цей приїхав у наше село до своїх родичів і, дізнавшись, що тебе дома нема, почав до мене вчащати. Я перше думала, що для того ходить, що нічого йому робити дома, аж ні: зачав мені говорити, що мене любить, що без мене йому скучно, щоб була я до його ласкава, що коли чоловіка дома нема, то і другого не гріх полюбити, бо так у світі ведеться. Такими й гіршими розказами так "ієні надоїв і осоружився, що і мені здумалось над ним поглумитися. Вчора дав грошей, щоб я вечерю для його справила на

сьогодні. Я купила горілки, курку і ковбасу, та ще до вечері прийшов москаль. Я рада була, що на Финтиків кошт погодується служивий. Но цей служивий таку веремію підняв, як чорт у лотоках. Я спровадила його спати голодного, но він, видно, не спав і підслухав, як я Финтикові розказувала, де сховала горілку і страву. Ти, як на те, вернувся з дороги. Москаль на хитрощі піднявся і удавав, мов він чарівник. От тобі вся правда; а ти знаєш, що я перед тобою не брешу і не обманюю тебе.

Михайло. Так ось воно як... Е! (До солдата). Господа служба! Так ти не чарівник і панич цей не... дух святий з нами? Горілка і страва — не од того, що не при хаті згадуючи? Га?

Солдат. Точно все так, как жена тебе-пересказала. А притом я хоть и москаль, а ручаюсь тебе, что жена твоя, по всем моим замечаниям, никакова шаловства с этим фертиком не имела.

Михайло. Та мені й самому здається, що од моєї жінки не треба б сподіватись городянського, вашеці проше, бешкету. Та тепер дивний світ...

Тетяна. Не гріши, чоловіче! Хто проступиться, то той виля, як собака в човні. Погляди на мене і на пани ча — і вгадаєш, хто грішний, а хто праведний.

Солдат. Вот оправдание, которое и строгий кригсрехт уважил бы. Поступим с виновным по воинским артикулам.

Финтик. Прошу милосердия, пощады и прощения! (Стає навколішки й співає).

Помилуйте, вас прошу:

Єй-єй же, покаюсь!

І прельщатися чужим

По смерть зацураюсь.

Я — бездельник, признаюсь,

І дурак письменный!

Я проныра і крючок

І хапун отменный...

Я спокутую гріхи

І, божусь, ісправлюсь

І любить чужих жінок

По смерть не отважусь.

Солдат. Как же тебе поверить, когда ты крючок! Тебе непременно нада сделать наказ на спине и на ребрах. (Показує на мигах).

Финтик (перелякано). Ой, ой, умилосердитесь!

Тетяна (до солдата). Не будьмо неумолимі для других, одним собі зазорного не прощаймо. (До Финтика). Слухай (співає).

Треба б дати

Прочухана,

Щоб ти научився;

Михайло.

Як обманювать жінок,

В другий раз страшився.

Тетяна.

Ти за чванство,

За лукавство

І попався в сітку

Михайло.

За те б треба

Дати хльосту

І спровадить к дідьку.

Тетяна.

Признавайся,

Оправдайся,

То не буде лиха.

Михайло.

Добрих людей не кусай

Явно, ні спідтиха.

Финтик.

О, горе мне, грешнику сущу,

Ко оправданню ответа не имущу!

Како и чем могу вас ублажити?

Ей, от сего часа буду честно жити!

Михайло. Гляди ж того! Встань та послухай сюди. Мені б треба більше за всіх проученіє тобі дати, но я непотребство твоєї душі прощаю тобі, тільки обіщай нам ніколи не забувати, якого ти роду, почитати матір свою, поважати старших себе, не обижати нікого, не підсипатись під чужих жінок, а мою Тетяну за тридев'ять земель обходити; бо колись за це дадуть тобі березової припарки такої, що й правнучатам будеш заказувати.

Солдат. И небо с овчинку покажется.

Тетяна. І в могилі боляче буде.

Финтик. Милостивые благодетели! Ваше великодушие проникло в мою совесть. Она пробудилась и представляет мне докладный регистр моих бесчинств. Стыжусь моих злых окаянств и сам себе кажусь презрительным, как за дурные поступки противу моих родных, равно и противу всех людей. Теперь все силы употреблю доказать на деле мое исправление. Буду всем рассказывать сегодняшнее мое приключение и

москаля-чаривника, дабы пример мой послужил ко исправлению всех и каждого.

Солдат. Поэтому правда, что шутка, кстати сделанная, больше делает иногда пользы, чем строгие наставления.

Всі (хор).

Треба дружно з людьми жити,

Треба так жінок любити,

Щоб од бога не гріх,

Щоб і людям не в сміх. (2)

Финтик.

Всем теперь скажу я смело:

В прок не пойдет злое дело, —

Хоть удастся в один раз —

Попадешься в инчий час. (2)

Всі.

Треба дружно з людьми жити... (і далі).

Тетяна.

Паничі, остерігайтесь,

Не запальчиво влюбляйтесь,

Бо хто ласий до чужбин,

Той скуштує і дубин. (2)

Всі

Треба дружно з людьми жити,

Треба так жінок любити,

Щоб од бога не гріх,

Щоб і людям не в сміх. (2)

Завіса.